

09. oktober 2019

Barneombudets innspill til opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse

Psykiske lidelser utgjør en fjerdedel av barn og unges sykdomsbyrde og flere barn opplever å ha angst og depresjon. Barneombudet er bekymret for at hjelpen ikke er nok tilgjengelig, at barna møter fragmenterte tjenester og at de får svært ulik psykisk helsehjelp avhengig av hvor i landet de bor. Det trengs et løft i arbeidet, både med forebygging og i tilbudet til de som er psykisk syke. Barn og unges psykiske helse bør være et nasjonalt satsingsområde.

Barneombudet støtter arbeidet med en opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse som Stortinget ba om i 2016, men mener at planen Stortinget har fått til behandling er vag og har store mangler. Vi ønsker en mer offensiv og helhetlig opptrappingsplan, som tar for seg både tilbudene i kommunene og Psykisk helsevern for barn og unge (heretter kalt psykisk helsevern). Planen må beskrive hvordan dagens og fremtidens utfordringer skal løses.

Opptrappingsplanen må følges av tilstrekkelige ressurser, slik at barn og unge får lik behandling uavhengig av hvor de bor og at arbeidet for barn og unges psykiske helse får et reelt løft.

Vi vil særlig trekke frem fire områder hvor planen må bli bedre:

1. Forpliktende mål og tiltak som svarer på utfordringsbildet

Noen av utfordringene for barn og unges psykiske helse beskrives godt i planen, men tiltakene svarer ikke på de utfordringene som regjeringen selv skisserer.

Det er svært viktig at tiltak som skal settes inn overfor barn og unge er evidens- og kunnskapsbaserte. Vi mener at planen bærer preg av mange tilfeldige tiltak nevnt som gode eksempler. Vi savner dokumentasjon på at disse tiltakene virker. Det foreligger heller ingen plan for systematisk implementering av de foreslåtte tiltakene.

Vi savner tydelige mål og retning på hva som skal være resultatet av tiltak. Slik planen er utformet vil det være svært krevende å vurdere om den var vellykket og om regjeringen har oppfylt sine forpliktelser når perioden er over. Barneombudet mener at opptrappingsplanen bør ha konkrete målsettinger og fremstå mer forpliktende overfor både regjeringen, helseforetakene og kommunene. Vi ønsker konkrete måltall for hva myndighetene ønsker å oppnå.

2. Psykisk helsevern for barn og unge må inkluderes i planen

Planen inneholder ikke målrettede tiltak for de over 55 000 barn og unge som hvert år trenger behandling i psykisk helsevern. Vi har mottatt bekymringer fra barn og unge, foreldre og fagfolk om at situasjonen flere steder er uholdbar. Det iverksettes store endringer i psykisk helsevern og mange steder skrives unge ut tidligere enn før, uten at kommunene er klare til å ta imot nye, vanskeligere og mer sammensatte psykiske lidelser hos barn og unge. Barneombudet er bekymret for om barna som skrives ut av psykisk helsevern får den hjelpen de trenger. Planen viser til veilednings- og undervisningsplikt fra psykisk helsevern til helse og omsorgstjenestene i kommunen, noe vi vet nedprioriteres flere steder.

Det er vesentlig å se kommunens helsetilbud og psykisk helsevern i sammenheng. Slik opptrappingsplanen er lagt opp kan den bidra til en ytterligere fragmentering av tjenestene.

3. Forplikt kommunene til godt lavterskeltilbud til barn og unge

Over 60 prosent av norske kommuner sier selv at psykiske helseplager blant barn og ungdom er den største utfordringen i folkehelse- og forebyggingsarbeidet. Vi vet også at mange kommuner ikke klarer å bygge opp gode lavterskeltilbud, og at eksisterende tilbud reduseres som følge av innsparinger i kommunene. Vi har i dag liten garanti for at penger som er tenkt til barn og unge fører til gode tiltak for dem. Et av tiltakene regjeringen viser til i planen er oppbygging av psykologstillinger i kommunene. Det er etter Barneombudets erfaring tilfeldig hvor stor del av psykologressursen i kommunene som går til barn og ungdom.

Planen inneholder ingen tiltak som forplikter kommunene til å utvikle og organisere kunnskaps- og evidensbaserte lavterskeltilbud til barn og unge. Den gir heller ingen klare føringer for innholdet i lavterskeltilbudet, det er derfor helt opp til den enkelte kommune hvordan dette skal løses.

4. Bedre tverrfaglig samarbeid

I planen står det at «eksisterende tjenester må snarere jobbe tettere sammen og utvikles på barn, unge og deres familiers premisser. Ressursene må trekke i samme retning, med mer sammenheng og samhandling, jf. kap. 5.2.2. Regjeringen har ikke foretatt en grundig evaluering av eksisterende forsøk på samarbeidstiltak, og flere av eksemplene på samarbeid som nevnes i planen er tiltak vi mener er tilfeldige, enkeltstående tiltak fra tilfeldige kommuner. Barneombudet mener at det bør utarbeides en nasjonal modell for tverrfaglig samarbeid basert på det vi har kunnskap om.

Konklusjon

1. Opptrappingsplanen har store mangler og Barneombudet ber Stortinget vurdere om planen bør sendes tilbake til Helse- og omsorgsdepartementet.
2. Sekundært ber vi Stortinget om å sørge for at planen utbedres, slik at vi sikrer en reell opptrapping av arbeidet for barn og unges psykiske helse, gjennom følgende:
 - Oppbygging av lavterskel psykisk helsetilbud må prioriteres gjennom øremerking av midler til kommunene og tiltakene må være evidens- og kunnskapsbaserte
 - Sørge for at det er mulig etter opptrappingsperioden å evaluere både om tiltakene er iverksatt og om de har hatt effekt. Dette forutsetter også tydelig plassering av ansvar for gjennomføring av tiltakene.
 - Det må gjennomføres en helhetlig gjennomgang av alle barrierer som i dag hindrer tverrfaglig samarbeid og det må iverksettes kunnskapsbaserte og forpliktende tiltak for å bygge ned disse barrierene.
 - Tiltak i psykisk helsevern må være en del av planen og helseforetakene må forpliktes til å følge den gyldne regel (mer opptrapping til psykisk helse enn til somatikk). Barn og unge må også sikres gjennom at psykisk helsevern gis forutsigbare rammer utover det som følger av innsatsstyrt finansiering.
3. Barneombudet mener det parallelt med opptrappingsplanen må nedsettes et utvalg som undersøker de reelle utfordringene for barn og unges psykiske helse i dag, og hvordan disse skal løses i fremtiden.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon:
seniorrådgiver Kjersti Karlsen, kjersti.karlsen@barneombudet.no

Postadresse:
Postboks 8889
Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:
Karl Johans gt. 7
0154 OSLO

E-post:
post@barneombudet.no
Tlf: 22 99 39 50
Org.nr: 971 527 765

www.barneombudet.no